

NOTITIE

ENERGIE & LANDSCHAP

GEMEENTE RHEDEN

Nadere toelichting op de visie op het tegengaan van versnippering bij de landschappelijke inpassing van zonnevelden en windmolens.

NOTITIE | Energie & Landschap

Nadere toelichting op de visie op het tegengaan van versnippering bij de landschappelijke inpassing van zonnevelden en windmolens.

juni 2021

Vastegesteld door de raad: XXX

gemeente Rheden

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
2	TEGENGAAN VERSNIPPERING	7
3	SAMENVATTEND	9

1 INLEIDING

Aanleiding

In de raadsvergadering van 9 juni 2021 is het beleidskader Energie & Landschap vastgesteld door de raad. Hierbij is een amendement 'Energietransitie; voorkom onnodige schade' aangenomen. In het amendement draagt de gemeenteraad het college van Burgemeester en Wethouders op een visie te formuleren op het voorkomen van 'versnippering' van het landschap met een stapeling van projecten ("hagelslag/confetti") en deze voor te leggen ter besluit vorming aan de gemeenteraad.

Het voorliggende stuk geeft hier invulling aan. In de paragraaf 1 Inleiding, wordt gedefinieerd wat versnippering nu eigenlijk is op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Om er zo voor te zorgen dat iedereen hetzelfde beeld heeft.
In paragraaf 2 Tegengaan versnippering, gaat in op de draagkracht en de kwaliteiten van de aangewezen gebieden voor grootschalige opwek.
In de laatste paragraaf 3 Samenvattend, staan twee verduidelijkende randvoorwaarden om versnippering van het landschap tegen te gaan.

Definitie versnippering

Het 'splitsen en versnijden' van landschappen noemt men versnippering of fragmentatie. Versnippering veroorzaakt een verbrokkeling van de landschapsinrichting, verstoort de ruimtelijke samenhang van een gebied/landschap en werpt bijvoorbeeld barrières op voor bodiversiteit. Het gevaar voor 'versnippering' van het landschap vindt op verschillende schaal niveaus plaats: nationaal, regionaal en lokaal.

Nationaal niveau
Zoals ook aangegeven wordt door de rijks adviseurs voor de ruimtelijke ordening, heeft duurzame energie (ingrijpende) gevolgen voor de instandhouding, inpassing en transformtie van het landschap, waarvan de kwaliteit afgelopen decennia al enorm is teruggelopen. Veel natuurlijke en cultuurhistorische elementen zijn verdwenen door o.a. door de intensieve landbouw. En we houden steeds minder landschap over door de bouw van nieuwe woonwijken, wegen en fabrieksterreinen. Gepleit wordt om te kijken naar clustering van duurzame energie opwek, een combinatie van windmolens en zonnevelden. Gekeken moet worden op regionaal niveau.

Regionaal niveau
Op regionaal niveau zijn in de RES 1.0 ruimtelijke afspraken gemaakt over o.a.
de groepering van windturbines, de voorkeursvolgorde zon en de omgang met ontwikkelingen van duurzame energie opwek buiten de zoekgebieden van de RES zoals deze in het bod staan.
De ontwikkelingen binnen de zoekgebieden passen bij het uitganspunt dat versnippering van het landschap moet worden voorkomen. Ontwikkelingen buiten de zoekgebieden van de RES moeten worden voorgelegd aan de regiotafel.

Lokaal niveau
Op lokaal niveau erkennen we de zorg die de rijksadviseurs geven op landelijk niveau. Daarom is op gemeentelijk niveau het beleidskader Energie en Landschap ontwikkeld om een zorgvuldige landschappelijke inpassing te borgen.

Lokaal verstaan we onder versnippering als gevolg van de inpassing van zonnevelden een serie van grotere en kleinere projecten van zonnevelden in het landschap, die fysiek niet op elkaar zijn afgestemd. Het landschap verrommelt doordat er geen samenhangend en verantwoord idee aan de inpassing ten grondslag ligt. Hierdoor komen de kernkwaliteiten van een gebied onder druk te staan. Door individuele projecten kunnen de hoofdstructuren in gebieden worden doorbroken waardoor de ruimtelijk historische laag van het landschap verloren gaat.

Uitganspunt van het beleidskader Energie en Landschap is dat inpassing van grondgebonden energie moet gebeuren met respect voor de bijzondere kwaliteiten van het landschap:
- Kwaliteit voor kwantiteit
- Focus op zon
- Gebiedsgerichte energie
- Ruimte voor innovatie

(Bron: beleidskader Energie en Landschap blz. 11 t/m 12)

Het Landschap in Nederland verandert in 'hagelslag', volgens de Rijksadviseur van het Landschap. Daar bedoelt hij mee dat het landschap enorm aan het verrommelen is door bijvoorbeeld hier en daar windmolens en zonneparken te plaatsen.

"Duurzame energie heeft ingrijpende gevolgen voor het landschap, waarvan de kwaliteit afgelopen decennia al enorm is teruggelopen. Veel natuurlijke en cultuurhistorische elementen zijn verdwenen door de intensieve landbouw."

2 TEGENGAAN VERSNIPPERING

Om versnippering van het landschap tegen te gaan is het in algemene zin vanuit landschappelijk oogpunt gewenst zonnevelden te concentreren. Door concentratie wordt de randlengte van de velden geringer. Een groter veld heeft ter plekke weliswaar meer impact, maar beperkt de beïnvloeding van andere gebieden. Dit is echter ook weer afhankelijk van het type landschap; het is niet in ieder landschap mogelijk en wenselijk. In de kleinschalige landschappen zijn kleinere zonneweides juist goed voorstelbaar. Het plaatsen van zonnevelden moet dus steeds gerelateerd word aan de schaal en het beeld van de landschappen, waarbij landschappelijke grenzen en landschapselementen maatgevend zijn.

Een voorbeeld hiervan is de openheid van het Soerense Broek met natuurontwikkeling, fraaie zichtlijnen en de koppeling van de sloten aan de smalle en lange broekontginningen. Initiatieven moeten rekening houden met bijvoorbeeld de zichtlijnen, de landschapsrichting en deze sloten en kavelgrenzen. Zodat de ze als zodanig in het landschap herkenbaar blijven.

Voor zonnevelden zijn de kernkwaliteiten van het landschap zoals deze zijn vastgelegd in de omgevingsvisie Buitengebied uitgangspunt. (In analyse Beleidskader Energie en Landschap staat een overzicht blz. 47/48/49 dorpsrand Dieren Spankeren/Soerens Broek, blz. 51/52/53 Havikerwaard Zuid/Noord, blz. 55/56/57 Worth Rheden/Velp-Biljoen/Steenfabriek/Veperwaarden.)

De wens om te clusteren geldt ook voor windmolens. Hiervoor moet gekeken worden naar gemeentegrens-overschrijdende- clustering en wordt samenwerking met de buurgemeenten gezocht.

Draagkracht zoekgebieden

Zoals beschreven op blz. 28 van het beleidskader Energie en Landschap wordt er een maximum gesteld aan de benutting van het zoekgebied en daarmee wat het gebied kan dragen. Dit percentage heeft betrekking op het oppervlak van het zonneveld inclusief de groene inpassing. Aanvullend hierop staat in de analyse behorende bij het beleidskader Energie en Landschap op blz.46 t/m 57 de maximaal mogelijk te benutten oppervlakten verder per deelgebied uitgewerkt. Het gaat hier niet om een streefwaarde maar om het maximaal denkbare oppervlak dat binnen een landschap met zonnevelden een invulling kan krijgen zonder dat dit in het landschap onevenredig gaat domineren en daarmee ten koste gaat van de kernkwaliteiten in een gebied. Hierbij wordt opgemerkt dat door goede inpassing van zonnenvelden het maximale denkbare oppervlak niet wordt gehaald.

Het beleidskader kent grofweg 3 zoekgebieden waar grootschalige opwek (> 2 ha) mogelijk is:

1. **Dieren-Spankeren: maximaal te benutten oppervlak binnen het zoekgebied is 20%. Hierbij moet onder andere met de volgende kernkwaliteiten rekening worden gehouden:**
   a. Het Soerense Broek dat gekenmerkt wordt door het stelsel van de Soerense Beek in samenhang met de elementen behorende bij het beeksysteem. Belangrijk is de openheid van het Soerense Broek met natuurontwikkeling, fraaie zichtlijnen en de koppeling van de sloten aan de smalle en lange broekontginningen.
   b. De dorpsrand Dieren-Spankeren waar de samenhang tussen de historische bouwlandcomplexen, de herkenbare bolle open essen en de schaapsdriften van en naar de bouwlanden naar de heide, kenmerkend zijn.

2. **Havikerwaard: maximaal te benutten oppervlak binnen het zoekgebied is 15%. Hierbij moet onder andere met de volgende kernkwaliteiten rekening worden gehouden:**
   a. Een ensemble van uiterwaarden met de IJssel, dode rivierarmen, (historische)dijken, hanken, bakenbomen en een gaaf microreliëf van richels en geulen.

3. **Velp-Rheden: maximaal te benutten oppervlak binnen het zoekgebied is 15%. Hierbij moet onder andere met de volgende kernkwaliteiten rekening worden gehouden:**
   a. IJsselvallei net als de Havikerwaard een ensemble van uiterwaarden met de IJssel, oude rivierarmen, (historische)dijken, hanken, bakenbomen en een gaaf microreliëf van richels en geulen.

Gerealiseerde ruimteclaims vanuit andere beleidsvelden zoals natuurinclusieve landbouw, biodiversiteit, woningbouw, etc. kunnen van invloed op zijn op de genoemde maximale oppervlakten inpasbare zonnevelden. Daarom moeten plannen voor zonnevelden altijd op de meest actuele ruimtelijke situatie integraal worden beoordeeld. En hebben integrale gebiedsontwikkelingen de voorkeur zoals nu zijn voorgesteld in het beleidskader Energie en Landschap voor de gebieden Soerense Broek-Spankeren en De Beemd-Velperwaarden (incl. Biljoen).
We zien hier kansen om door middel van de inzet van tijdelijke zonnevelden te komen tot herstel van het cultuurhistorisch landschap.

3 SAMENVATTEND

Om versnippering te voorkomen, is in het beleidskader opgenomen dat een inpassing van zonnepanelen gekoppeld moet zijn aan een ruimtelijke kwaliteitsimpuls en bezien moet worden in samenhang met het totale gebied. Het beleidskader draagt daamee bij aan het voorkomen van versnippering en een willekeur aan zonnevelden.
Met deze aanvullende notitie wordt dat verduidelijkt.

Versnippering van het landschap wordt voorkomen door bij initiatieven kritisch te kijken naar de landschappelijke inpassing en de impact van het zonneveld op zijn omgeving. Dit moet door middel van een goede landschappelijke analyse en verbeelding door initiatiefnemer worden aangetoond en wordt op waarde beoordeeld door o.a. de landschapsarchitect van de gemeente. Ook de deelnemers aan het participatie traject spelen hierin een rol. Pas nadat de raad heeft ingestemd met het voorstel kan een initiatief tot uitvoering worden gebracht. Deze werkwijze is niet nieuw. De gemeentelijke werkwijze bij ruimtelijke intitatieven bestaat altijd uit pariticipatie en besluitvorming en daarmee de integrale en zorgvuldige benadering.

Verduidelijkende randvoorwaarden inpassing zonnevelden

- **Eerste zonneveld.** De positionering en inpassing van het eerste zonneveld bepaalt het verloop/mogelijkheden van de overige velden in het gebied. Daarom moet in het landschapsplan de overgebleven mogelijkheden en de samenhang met het initiatief van het eerste zonneveld in beeld worden gebracht.

- **Maximale benutting zoekgebieden**. Op blz.46 t/m 57 van de analyse Energie en Landschap is de maximaal mogelijk te benutten percentage oppervlakten voor grootschalige zonnevelden per deelgebied aangeven. Dit percentage mag niet worden overschreden.

